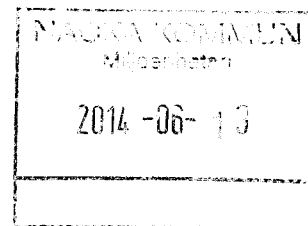

Enheten för social utveckling
Jan-Olof Tidbeck
010-223 16 03

Social- och äldrenämnden i Nacka kommun

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden i Nacka kommun

Tillsyn enligt alkohollagen (2010:1622) och tobakslagen (1993:581) i Nacka kommun den 7 maj 2014

Beslut

Efter genomförd tillsyn har Länsstyrelsen uppmärksammat nedanstående brister.

- I merparten av de granskade ärendena saknas uppgift på tillståndsbeviset om antal sittplatser och högsta antal tillåtna gäster som får vistas i serveringslokalen.
- Tillsynen av detaljhandelen med folköl och tobak genomförs inte på ett fullvärdigt sätt eftersom handläggaren oftast arbetar ensam.
- Miljö- och stadsbyggnadsnämndens beslut från år 2012 avseende rökning på skolgårdar har inte följts upp.

Länsstyrelsen har även uppmärksammat nedanstående förbättringsområde.

- Alla checklistor för miljöbalkstillsyn av tillsynsobjekt som innefattas av tobakslagens bestämmelser om rökfria miljöer bör ha rökning eller tobakslagen med som en egen punkt.

Härutöver anser Länsstyrelsen att kommunledningen bör kontakta polismyndigheten för att försäkra sig om att det framtida samarbetet förbättras.

Länsstyrelsen avslutar därmed ärendet.

Bakgrund till tillsynen

Med stöd av 9 kapitlet 1 § alkohollagen (AL) och 19 a § tobakslagen (TL) har Länsstyrelsen enligt tillsynsplan genomfört tillsyn i Nacka kommun.

Länsstyrelsens handläggning

Tillsynsbesöket genomfördes av Moa Andersson och Jan-Olof Tidbeck. Vid besöket träffade vi ordföranden i miljö- och stadsbyggnadsnämnden Catrin Bergenstråle, miljöchefen Anna Green, programansvarige för miljöbalksgruppen Erik Moelv, handläggarna Anna-Karin Ryberg, Anna Sessler Pettersson, Geraldine Hamad samt miljö- och hälsoskyddsinspektör Marit Lundell.

Innan besöket hade Länsstyrelsen skickat ut ett frågeformulär som besvarats av handläggarna. Vid besöket genomgicks ett antal akter och tillsynsrapporter som handlagts enligt alkohollagen och tobakslagen. Därefter fördes diskussioner med handläggarna utifrån de svar som lämnats i enkäten och de iakttagelser som gjorts vid aktgranskningen. Tillsynen avslutades med ett samtal där ovan angivna personer deltog.

Redovisning av tillsynen

Organisation

Social- och äldrenämnden ansvarar för ärenden rörande serveringstillstånd samt detaljhandel med folköl och tobaksvaror. Ansvaret för arbetet med rökfria miljöer ligger på miljö- och stadsbyggnadsnämnden.

Handläggarnas arbetssituation

Två handläggare arbetar med ärenden enligt alkohollagen. Den ena handläggaren är utbildad socionom och den andra är jur. kand. De har flera års erfarenhet av arbetsområdet. En tredje handläggare arbetar med frågor rörande detaljhandel av folköl och tobaksvaror. Hon har varit anställd i kommunen sedan år 2007 och har till huvudsaklig uppgift att vara koordinator på miljöenheten. Tre miljö- och hälsoskyddsinspektörer arbetar med rökfria miljöer. En av inspektörerna är biolog och har läst ett påbyggnadsår vid Stockholms Universitet för att bli miljö- och hälsoskyddsinspektör. Den andra inspektören har läst biologlinjens basblock, ekologi och toxikologi, samt miljörett och har arbetat med tillsyn i kommunen sedan 1981. Den tredje inspektören har en fil. kand. med biologi som huvudämne.

De två handläggare som arbetar med serveringstillstånd och tillsyn av alkohollagens efterlevnad gör detta på heltid. Tillsyn av detaljhandel med folköl sker på 15 procent av en heltidstjänst. Miljö- och hälsoskyddsinspektörerna arbetar heltid med tillsyn, och i tillsynen ingår rökfria miljöer.

Våren 2013 utsattes en alkoholhandläggare för ett hot som polisanmälades. Alkoholhandläggarna har fått varsin gåva som de återlämnat och anmält till kommunens kvalitetssystem. Kommunen har en skriftlig plan för hur hotsituationer ska hanteras.

Tillsynsplan och övergripande styrdokument

I mars 2014 antog social- och äldrenämnden Riktlinjer för serveringstillstånd och alkoholservering. Riktlinjerna är välskrivna och speglar väl kommunens intentioner på alkoholområdet.

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden har antagit en ettårig tillsynsplan för miljöenheten som bl.a. tar upp tillsyn av rökförbudet på skolgårdar. Av planen framgår även att 15 förskolor ska få tillsynsbesök under 2014. Uppföljning av tillsynsplanen sker kontinuerligt via samordnaren. Förskolor besöks med intervall om ett till tre år. Det framgår även att skolor kommer att få tillsyn med fokus på rökförbudet på skolgårdar.

Kommunen har en flerårig tillsynsplan för tillsyn av restauranger med serveringstillstånd. Av denna framgår bl. a. att varje restaurang med serveringstillstånd ska få minst ett tillsynsbesök under året.

Kommunens alkoholpolitiska program med ANDT-strategi är under omarbetning och beräknas vara färdigt i juni 2014.

Tillståndsprovning

Vid tidpunkten för Länsstyrelsens tillsyn fanns det 87 stadigvarande serveringstillstånd till allmänheten och 4 stadigvarande serveringstillstånd till slutna sällskap.

Vid provningen av en ansökan om stadigvarande serveringstillstånd skickas remiss till polismyndigheten, Skatteverket och räddningstjänsten. Härutöver skickas även en intern remiss avseende livsmedelsgodkännandet.

Inkomna ärenden diarieförs i Alk-T och OL2. Ärenden rörande rökfria miljöer diarieförs i Ecos.

Länsstyrelsens aktgranskning - serveringstillstånd

Sju slumpvis utvalda ärenden som handlagts under åren 2013 och 2014 granskades. Ett av de granskade ärendena resulterade i att nämnden meddelade tillståndshavaren en varning. Även fyra skriftliga tillsynsrapporter granskades.

Alla ärenden återfinns i en egen mapp. Samtliga inkomna handlingar scannas in och återfinns i Alk-T.

I merparten av de granskade ärendena som handlagts före år 2014 saknas uppgift på tillståndsbeviset om antal sittplatser och högsta antal tillåtna gäster i lokalen. Handläggarna har skickat brev till samtliga tillståndshavare för att få dessa uppgifter uppdaterade. Alla tillståndshavare förutsätts ha svarat under innevarande år.

I tre ärenden är den ritning som bifogats serveringstillståndet alltför omfattande. Det har inte varit myndighetens mening att alkoholdrycker ska få serveras i t.ex. trapphus och på toaletter.

Utöver dessa påpekanden sköts handläggningen på ett snabbt och rättssäkert sätt.

Tillsyn inom alkoholområdet

I kommunens riktlinjer beskrivs den tillsyn som ska bedrivas. Det framgår att den förebyggande tillsynen ska ha prioritet och att detta arbete hela tiden bör utvecklas. Även den yttre och inre tillsynen beskrivs på ett utförligt sätt. Under avsnittet yttre tillsyn finns ett avsnitt som berör handläggarnas arbetsmetodik och etik vid den yttre tillsynen.

Alla tillståndshavare har fått minst ett tillsynsbesök under det senaste året. I några fall har det varit påkallat att göra fler än ett tillsynsbesök. Vid något eller några tillsynstillfällen har även polisen och eller Skatteverket deltagit. Det förekommer även att räddningstjänsten och kommunens egen livsmedelsavdelning deltar.

Förvaltningen anser att samarbetet med polismyndigheten inte fungerar på ett tillfredsställande sätt. Polisen har upprättat en handlingsplan för tillsynen men denna plan efterlevs inte.

Efter genomförd tillsyn får tillsynsobjektet ett brev där förvaltningen redogör för tillsynen. Vid själva tillsynen använder sig handläggarna inte av något fastställt tillsynsprotokoll utan tillsynen sker ”på fri hand”.

Under år 2013 återkallades ett serveringstillstånd med stöd av 9 kap.18 punkt 3 AL. Tre tillståndshavare meddelades varning och nio tillståndshavare meddelades en erinran.

Ansvarsfull alkoholserving

En gång per år anordnar kommunen utbildning i Ansvarsfull alkoholserving tillsammans med Tyresö och Värmdö kommuner. Även här är förvaltningen missnöjd med polismyndighetens insatser eftersom polisen har svårt att hitta föreläsare till utbildningen.

Folköls och tobakstillsyn

Vid tidpunkten för tillsynsbesöket fanns det 31 handlare som anmält att de säljer folköl och 60 handlare som anmält att de säljer tobaksvaror. Totalt 62 försäljningsställen. Alla försäljningsställen fick minst ett tillsynsbesök under år 2013.

Tillsynen genomförs av en ensam handläggare. Ibland finns möjlighet att ta med en extra person. Att handläggaren går ensam innebär att tillsynen alltid sker dagtid, att handläggaren pratar med handlaren utifrån ett tillsynsprotokoll och att handläggaren tittar på den tobak som finns bakom disken men ej i lager eller andra utrymmen. Tillsynen avslutas alltid med att handläggaren skriver en kontrollrapport som skickas till handlaren. Tillsynen dokumenteras i OL2.

Inga administrativa sanktioner har meddelats utifrån tobakslagen under 2013. Det finns inte av chef beslutade skriftliga rutiner för hur ett tillsynsärende utifrån tobakslagen ska handläggas. Handläggaren har däremot arbetat fram en egen rutin för handläggningen.

Tobakstillsyn upplevs inte som en prioriterad fråga hos polisen, som inte följer med på tillsyn.

Rökfria miljöer

Tillsyn – förskolor och skolor

Vid tillsynstillfället fanns det 41 skolor varav sex gymnasieskolor och cirka 120 förskolor i Nacka kommun.

Under 2014 kommer 28 skolor få tillsynsbesök med fokus på tobakslagens efterlevnad. En checklista används vid varje tillsyn och en skriftlig återkoppling av tillsynen görs till rektor efter varje tillsynstillfälle genom att en inspektionsrapport skickas till respektive skola.

Under år 2013 genomfördes tillsyn på ett stort antal förskolor. De flesta förskolorna har rutiner för rökande personal, exempelvis att personen måste byta jacka, gå ifrån förskolans område, samt tvätta händerna efteråt. Många förskolor erbjuder personalen rökavvänjning. Inspektören uppger att det är ovanligt med förskolepersonal som röker. En checklista används vid varje tillsynsbesök. Rökning tas alltid upp vid tillsyn, inspektörerna frågar om rutiner och tittar hur det ser ut på förskolans område. En skriftlig återkoppling av tillsynen till föreståndare görs efter varje tillsynstillfälle genom att en inspektionsrapport skickas.

All tillsyn av rökfria miljöer dokumenteras i Ecos.

Under år 2014 kommer kommunen att delta i ett nationellt projekt som handlar om städning och ventilation på skolor. Rökning är inte en uttalad del av projektet, men kan komma att vara med indirekt.

Vid noterade brister skrivs åtgärdsförslag i inspektionsrapporten. Kommunen har inte meddelat några administrativa sanktioner avseende rökfria miljöer. Under år 2012 skrevs ett förslag till beslut om föreläggande med löpande vite då det vid fyra olika tillfällen konstaterats att det röktes på skolgården. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden valde att inte besluta enligt tjänstemannaförslaget, utan beslutade att inte vidta någon åtgärd. I beslutet står att nämnden önskar att skolan vid lämplig tidpunkt återkommer med information om hur arbetet med den nya tobakspolicyn utvecklas. Ingen återkoppling har skett och ingen har ansvar för uppföljning.

Länsstyrelsens bedömning

Serveringstillstånd och restaurangtillsyn

Folkhälsomyndigheten har den 2 januari 2014 beslutat om föreskrift (FoHMFS 2014:6 tidigare FHIFS 2010:6) för vilka uppgifter som ska finnas i bevis om serveringstillstånd. I föreskriften under kapitel "Serveringsutrymme" anges i 7 § att tillståndsbevis för stadigvarande serveringstillstånd ska innehålla tillståndshavarens uppgift om det antal sittplatser som finns i de utrymmen där servering är tillåten. I 8 § anges att tillståndsbevis för stadigvarande serveringstillstånd ska innehålla uppgift om högsta antal personer som samtidigt får vistas i serveringsutrymmet. Länsstyrelsen har noterat att sådana uppgifter saknas på de flesta äldre tillståndsbevis. På tillståndsbevis utfärdade under innevarande år finns uppgifterna dock med.

Kommunen bedriver en ambitiös tillsynsverksamhet. Tillsynen kan bli ännu bättre om samverkan med polismyndigheten utvecklas. Länsstyrelsen anser att polisen i större utsträckning än vad som sker i dag bör delta när kommunen gör sin tillsyn. Detta gäller såväl tillsyn av restauranger som tillsyn av de handlare som säljer folköl och/eller tobaksvaror. Länsstyrelsen anser att kommunledningen bör kontakta polisledningen för att få till stånd ett bättre samarbete myndigheterna emellan.

Folköl- och tobakstillsyn

Folköl- och tobakstillsynen genomförs av en ensam handläggare vilket innebär att det inte blir en fullvärdig tillsyn då handläggaren utifrån personlig säkerhet inte kan gå in på lagret och i andra bakutrymmen. Även för en rättssäker tillsyn och handläggning av ärenden bör tillsynsbesök alltid genomföras av två personer.

Enligt Folkhälsomyndigheten är det övergripande målet med svensk tobakspolitik att motverka tobaksbrukets skadeverkningar. TL är en skyddslagstiftning och kommunerna har omedelbar tillsyn över bland annat rökfria miljöer enligt 19 a § TL. En studie från Socialstyrelsen visar att i Sverige dör uppskattningsvis 12 000 rökare per år i förtid till följd av sin rökning, dessutom insjuknar ungefär 100 000 personer per år i rökrelaterade sjukdomar. I dessa siffror är inte skador av passiv rökning och snusning medräknade. Enligt samma undersökning är den växande kroppen extra känslig och rökningens påverkan blir större ju tidigare rökdebuten sker.

Rökfria miljöer

Miljö- och hälsoskyddsinspektörerna har tillsyn över förskolor, skolor, fritids, bassängbad, tillfälligt boende, vårdboenden, idrottsanläggningar, solarium tillgängliga för allmänheten, flerbostadshus, öppen förskola samt stickande och skärande verksamheter. Dessa tillsynsobjekt bör även tillsynas utifrån att de är rökfria miljöer. Länsstyrelsen anser att kommunen bör ta med frågor kring rökning i checklistorna även för dessa tillsyner.

Kristin Marklund
Enhetschef

Moa Andersson
Tillsynshandläggare

Jan-Olof Tidbeck
Tillsynshandläggare

Kopia till
Folkhälsomyndigheten
Miljöenheten i Nacka kommun